

Každý strom na naší planetě má svoji duši

Valašské Klobouky, Liptál - Co do výšky mu příroda moc nenadělala, do rukou mu ale vložila sílu a cit, díky nimž dokáže vysochat z kmenů stromů překrásné obrazy. Řeč je o uměleckém řezbáři a sochaři Zdeňku Matyášovi z Valašských Klobouk.

Matyáš chce dílo dokončit letos na podzim.

Od roku 1974 se ve své výtvarné tvorbě věnuje figurální plastice, reliéfům a drobným plastikám s lidovým námětem. V jeho dílech, které jsou zastoupeny v soukromých sbírkách v Evropě, Kanadě i USA, převládá humor a satira. Již dva roky dojíždí do blízkého Liptálu na Vsetínsku, kde téměř denně pracuje na kmenu staré lípy.

Jaká byla vaše cesta ke dřevu a k sochařině?

Všechno to byla velká náhoda. Koncem šedesátých let jsem chtěl jít na uměleckou průmyslovku. Můj otec ale vlastnil nějaké pozemky a tak nějak se počítalo s tím, že budu jeho nástupcem na rodinném gruntu. Já jsem samozřejmě nechtěl. Všeomnožně jsem unikal, ale nevyšlo mi to. No a tak jsem na výtvarno zanevřel.

Kdy ta nevráživost pominula?

Až na vojně jsem chytl tužku znovu do ruky. Když jsem se vrátil, nějak jsem nevěděl, kam se vrátit. Otec byl kolář a v té době vyráběl nějaké čertovy hlavy pro partu lidí ze Štítné. A zůstal mu jeden špalek. Když jsem jednou sledoval nějaký pořad v televizi, ukazovali tam ženskou, která dělala reliéfy. Takové pokřivené tváře. Řekl jsem si: kurník, to bych mohl zvládnout. Tak jsem ten poslední špalek rozřízl a udělal jsem z něho avarského šikmookého nájezdníka.

Takže první dílo byl nájezdník?

No jo. Dodnes ho mám. Jsou na něm krásné vidět stopy po tupém dlátě. Byl jsem moc rád, že jsem něco vytvořil. Víte, člověka to chytne a ani se nenaděje a má úvazek na celý život (smích).

Z původní profese zemědělce jste se tedy stal výtvarníkem.

Ale vůbec ne! Já jsem se nakonec tomu poli vyhnul a dělal jsem spoustu různých povolání. Pracoval jsem v ces-

tovním ruchu, dělal jsem těžebního dělníka, pak jsem se přesunul do kotelny, k zedníkům. No jako Ferda Mravenec (smích).

Ale žádnou uměleckou školu vystudovanou nemáte.

To máte pravdu. Paradoxem je, že nemám školu a připravuju studenty ze Střední umělecké školy v Luhačovicích k maturitám (smích). Pokaždé těm mladým říkám: hoši, buďte rádi, že vám někdo poradí, protože mně neporadil nikdo! V té době nebylo na Kloboucku žádného řezbáře. O pár let později se ke mně přidal ještě Olda Unar z Poteče. V roce 1977 byla v Kloboukách výstava různých uměleckých žánrů, mimo jiné i řezbařiny a já jsem získal první místo. Což bylo takové povzbuzující.

Co bylo dál?

Od devadesátého roku jsem na volné noze. Dostal jsem tehdy velkou zakázku z Dobrušky. Jednalo se o křížovou cestu. Začal jsem ještě za totality a celé dílo jsem dodělal v dvaadvadesátém roce.

Netušila jsem, že je to běh na tak dlouhou trať.

To máte tak. Když člověk nemá praxi, musí si všechno vymodelovat do hlíny. Pak jsem to tečkovací technikou přenášel na dřevo, no makačka! Pro řezbáře je to nezajímavá práce. Ale je to dobrá škola. Těm mladým vždycky říkám, že jako první se musí naučit dělat portréty. Víte, řezbář může být výborný, ale jak nezvládne ksicht, je to špatné.

Takový svatý, který se tváří...(dlouhé přemýšlení)

Nesvatě?

(Smích) Přesně tak! Nesvatě. Prostě vystihnout výraz je nezbytně nutné. Bez toho dílo ztrácí smysl.

S jakým dřevem pracujete nejraději?

Je to rozhodně lípa. Ale taky dělám z ořechu, z trnky, dubu. Je to různé. Třeba konkrétně ořešák má překrásnou barvu. To ani nemusíte ničím napouštět.

Dá se řezbářstvím v dnešní době uživit?

Já jsem jediný z klobouckých výtvarníků, který se živí jen kumštem. Ostatní mají ještě nějaký vedlejší zdroj příjmů. Začátky byly trochu krutější. V dvaadvadesátém jsem skončil s křížovou cestou. Najednou nebylo práce, peníze došly...Nebylo to lehké. Tak jsem se vrhnul na takové drobnosti, jako jsou zvířátka, pištaliky a tak. S tím jsem začal jezdit po celé republice, a aniž bych si toho nějak všiml, tak časem se z toho stal hlavní zdroj příjmů. Asi po šesti letech jsem si řekl: hochu, pozor, pozor. Aby ti nezakrněl mozek! Takže jsem se vrátil zpátky k velkým projektům a ty drobnosti mi zabírají asi pětadvacet procent.

Máte nějaké své dílo, na které jste zvlášť hrdý?

To se nedá říct. To máte jako s děckama. Ke každému máte vztah. Dílo u vás nesmí dlouho zůstat, protože pak hrozí, že k tomu získáte citovou vazbu a už to neprodáte. Nejlepší je, když

něco dodělám a na druhý den si pro to zákazník přijede. Můj kamarád sochař říká: já vysekám do kamene ženskou a hned se do ní zamiluju. Přesně tak to máte i u dřeva.

Pojďme se chvilku bavit konkrétně o zakázce, na které teď pracujete v Liptále. Jak jste se k ní dostal?

Bylo to tak trošku po haluzi. Ale musím to vzít od začátku. V ulici máte takovou partu. Vždycky koupíme bečku, posedíme, popijeme. Jeden z kamarádů se jmenuje Vaculčík a starosta Liptálu je Vaculík. A já mu volám: Lad'ó, přijed', bude bečka! A on na to: tady je starosta Vaculík. Přijed' ty, mám pro tebe zakázku.

Ale určitě by zavolal, i kdyby nedošlo k tomuto přehmatu v seznamu, ne?

Víte, že nevím? Takto jsem mu skočil do rany a už to bylo. Takže trošku náhoda.

Jaký je námět díla?

Chtěli by z toho mít Strom života. Obrazy jsou z veškerého dění na dědině. Začíná to kolébkou, lidi tady uvidí čepení nevěsty, děcka, jak jdou do školy, muzikanty před kostelem, žně a úplně nahoře bude stará žena, která se bude sklánět nad hrobem. Obrazů bude šestnáct. K tomu ještě kráva úplně dole, která vznikla náhodou.

Náhodou?

Na kmene byly takové hrče, které jsem nemohl uříznout, protože to dřevo bylo pod kůrou už černé. Měl jsem tady ogaru a ten říkal, že v tom vidí hlavu krávy. Když jsem se na kmen zadíval, tak jsem uviděl nejenom hlavu, ale krá-

vu celou. A domorodci jsou z ní nadšení. Jen všichni říkají, že měla být otočená zadkem k obecnímu úřadu (smích). Tady jsou opravdu výborní lidi.

Je neskutečné, jak jsou postavičky vypracované do nejmenších detailů. To musí být strašně titěrná práce, ne?

Máte pravdu. A taky hodně fyzicky náročná. Mohl bych to dělat na ležáka doma, ale při práci potřebuju vrchní světlo. Taky by se mohlo stát, že až bychom kmen postavili, byli bychom všichni překvapení, jak to přišerně vypadá. Je to hra světla a stínů. Takže radši taky tvrdnu na lešení.

Který z těch obrazů, které jste doposud na kmen vyřezal, byl nejnáročnější?

Určitě muzikanti. Ti mi dali nejvíc zabrat, protože tam máte čtyři postavy a všechny mají hudební nástroj. Docela jsem se nasmál, když jsem dělal klarinetistu. Původně tam měl být houslista. Přišel jeden pán a říká: já bych tam viděl klarinetistu. Dám na to pět litrů slivovice. Já říkám: kurník šopa, to by tam šlo. No, abych to zkrátil. Klarinetista tam je, ale slivovici jsem do dneška neviděl (smích).

Na Strom života jste dřevo dostal od obce. Kde sháníte materiál, když chcete vytvořit něco sám?

U nás jsou hodní lidi. Spoustu jich chodí a nabízí mi stromy. Většinou jsou to lípy, které stojí u chalup. Je to náš národní strom, ale lidi se k nim dřív chovali strašně macešsky. Jednou jsem takhle dostal strom, ořezávali jsme ho vysokozdvížnou plošinou. Zůstal tři metry vysoký klád, šedesát centimetrů

v průměru. Já jsem si řekl: to bude chuťovka, podříznu si ho. Řežu, řežu a najednou hnědé piliny. A bylo zle. Bylo jasné, že středem je shnilý. Když jsem ho chtěl rozpůlit, tak začaly lítat jiskry. Vytáhl jsem deset velkých hřebíků a další v něm ještě zůstaly.

Něco mi uniká. Proč lidi vrážejí do stromů hřebíky?

To máte různé. Buď udělají rodiče děckám stupačky, nebo tam dají hambálek na pověšení. Prostě chtějí ten strom využit.

Ve spodní části kmene tady v Liptálu máte vyřytý letopočet 2006. Kdy plánujete dokončení?

Měl bych skončit koncem listopadu, ale doufám, že to stihnu do konce října. Pak už bude zima a nebude se dát dělat.

Ještě poslední otázka k tomuto projektu. Narazil jste na nějaký zádrhel, na kterém jste se zasekl?

Ani ne. Všechno to přišlo nějak samovolně. Když se lidi ptají, jestli je problém udělat reliéf, já říkám, že není. Všechno zbytečné odsekáte a vyjde vám, co chcete. Co si namaluju, to si vyřežu. Ale víte, jaký mám problém? Občas mě bolí ruce, záda a to se pak blbě dělá. Ale dneska mám domluvenou masérku, tak zas mi bude hej (smích).

Jaký vztah má řezbář ke dřevu? Považujete strom za živý organismus?

Určitě. Každý strom má duši. A hřeje. Kámen, železo i hlína jsou pro kumšt fajn, ale dřevo je dřevo (úsměv).

Silvie Pospíšilová, Zlínský deník